

บทคัดย่อ

170361

การวิเคราะห์ระบบเกษตรกรรมพื้นที่สูง : กรณีศึกษาสวนเมืองบ้านธารทองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา สถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรกรรมสวนเมือง วิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรของชุมชนเป้าหมาย และศึกษาความเชื่อมโยงขององค์ประกอบอย่างในระบบเกษตรกรรม รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มในอนาคต งานวิจัยนี้ ดำเนินการที่บ้านธารทอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อ่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ เชิงพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลทุกด้าน การค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิ นำมายิเคราะห์ ร่วมกัน โดยใช้เครื่องมือด้านภูมิสารสนเทศ การประเมินสภาพแวดล้อม มีส่วนร่วม ใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อทราบถึงระบบและวิธีการผลิต รวมทั้งศึกษาคุณสมบัติของดิน และคุณภาพน้ำประกอบด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ด้วยลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านธารทอง ซึ่งเป็นชุมชนบนพื้นที่สูงในเขตอุ่มน้ำแม่ลาย ทำให้เมืองเป็นระบบการผลิตหลักของชุมชนมา ตั้งแต่อดีต และเคยเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรบนพื้นที่สูง เนื่องจากน้ำที่มีพื้นที่ราบน้อย เนื่องจากการระบบเกษตรกรรมสวนเมืองไม่มีการเปลี่ยนที่ใหม่ จึงไม่ก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน การใช้ปัจจัยการผลิตมีน้อยมาก ปริมาณและคุณภาพของน้ำในลำน้ำสายหลักอยู่ในเกณฑ์ดี ลักษณะทางชีวภาพของระบบเกษตรกรรมมีความหลากหลายของชนิดพืช การอยู่ร่วมกันของพืชอื่น ๆ ในสวนเมืองมีลักษณะเป็นไม้ต่างระดับ และเป็นพื้นที่กันชนให้กับพื้นที่ป่า มีบทบาทในการป้องกันไฟป่า เกษตรกรใช้ประโยชน์จากสวนเมืองทั้งในแง่ อาหาร ไม้薪 สมุนไพร ไม้ใช้สอย รวมถึงการนำผลผลิตไปจำหน่ายเป็นรายได้ของครัวเรือน การผลิตเมืองให้ผลตอบแทนเชิงเศรษฐศาสตร์ไม่สูงนักและไม่เพียงพอ ด้วยข้อจำกัดด้านราคาและตลาดมีความต้องการลดลง ผลตอบแทนจากการผลิตเมืองเริ่มไม่เพียงพอต่อการยังชีพในภาวะปัจจุบัน การ

170361

เดินทางศรษฐกิจและการคมนาคมที่สะดวก ทำให้มีการซื้องานที่หลากหลาย และต้องการแรงงานนักการเกษตร ส่งผลให้การผลิตเมืองมีแนวโน้มลดลง และขาดการสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง ซึ่งมีทางเลือกในการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มากกว่าเดิม และนิยมไปรับจ้างทั่วไปมากยิ่งขึ้น จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้หลักจากสวนเมืองลคลง ประกอบกับบ้านชาวทอง มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีความร่มรื่นของป่า ภูเขา ลำธาร เป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก ส่งผลให้มีการซื้อขายที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินสวนเมืองบางส่วน จึงเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นที่พัก หรือรีสอร์ฟ

ระบบเกษตรกรรมสวนเมืองมีความเหมาะสมในเชิงกายภาพ ส่งผลดีต่อระบบ
นิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ แต่จะเดียวกันก็มีเงื่อนไข และปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยน
แปลงระบบการผลิตซึ่งได้เสนอผลการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ภาวะคุกคาม และโอกาสการ
พัฒนาของระบบเกษตรกรรมกรณีสวนเมืองบ้านธารทอง ไว้แล้ว

ABSTRACT

170361

The study on the analysis of Highland Agricultural Systems: a case study of Ban Tantong Tea Garden was conducted to investigate the situations and changes in tea garden farming system, to analyse the agro-ecosystem of the target community and to study the linkage of the system components together with factors that might cause any change and future trend. In this study, which was held in Ban Tantong, Tambon Huaikaew, King Amphoe Mae-on, Chiangmai Province, the area analysis concept was used and which consisted of collecting secondary and primary data and then analyzing them together through geo-informatics technique, participatory rural appraisal, semi-structured interview as tools to understand the system and production procedure including soil and water quality studies.

The results showed that the physical characteristics and community culture of Ban Tantong indicated that it was a highland area in Mae Lai watershed. Tea gardening has been the main production system for this community since in the past. The village had been the main source of important farm labor and was considered suitable for highland farming. Since the tea garden system did not need to open lands thus it provided less impact to the environment. Use of production factors was very minimal. Quality and quantity of water resources were in good condition. The biological characteristics of this farming system indicated high diversity of plants in the ecological niche that was multistorey in nature. In addition, the tea garden system was considered a buffer for forest land for fire protection. Farmers were able to use the tea garden as source of food, firewood, herbs and building materials including products sold to improve household income. However, native tea production system was not able to provide high and

170361

sufficient economic returns because of price limitation and reduced demand. Economic returns from tea production started to become insufficient as an occupation. The country's economic growth and better transportation and communications have caused increase in labor diversity and demand for non-agricultural labor. This affected tea garden production to have a decreasing trend and to lack the preservation of the livelihood to the young generation who have more livelihood alternatives. Moreover, young people preferred to work in other types of occupation. The number of households having their main income from tea garden also decreased. In addition, Ban Tantong, which had a beautiful landscape and was close to natural resources such as forest, mountains, streams, etc., attracted tourists and the general public. Due to this condition, there was an increasing land area being sold. Tea gardens started to be changed into residential areas or resorts. But tea garden agricultural system was considered to be suitable in its physical aspect that led towards good ecosystem and natural resources. At the same time however, some conditions and factors have caused changes in the production system. which appeared in the analysis of the strength, weakness, threat and opportunity of the development of agriculture system as in the case of tea garden in Ban Tantong.